

A SZTRÁJKJOG KIÜRESÍTÉSE: EGY KOLLEKTÍV MUNKAÜGYI VITA MARGÓJÁRA

Emptying the right to strike: to the margins of a collective labor dispute

RÁCZ ZOLTÁN*

Absztrakt: A sztrájkjog a második generációs gazdasági-szociális-kulturális jogok körébe tartozó alapjog. Az egyik magyar szakszervezet kollektív munkaügyi vitát kezdeményezett magyar munkáltatójával szemben a még elégséges szolgáltatás megállapítása iránt. A bíróságok jogerősen a szakszervezet álláspontját fogadták el. Ezt követően a magyar kormány a veszélyhelyzetre hivatkozva a bírósági döntéssel szemben kizárta a sztrájk lehetőségét az érintett szakszervezet ágazatában.

Kulcsszavak: *sztrájkjog, kollektív munkaügyi vita, Alaptörvény, Alkotmánybíróság, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet*

Abstract: The right to strike is a fundamental right of the second generation of economic, social and cultural rights. One of the Hungarian trade unions has initiated a collective labor dispute with its Hungarian employer to determine the terms of the still sufficient service. The courts finally accepted the union's position. Subsequently, the Hungarian government ruled out the possibility of a strike in the sector of the trade union concerned, citing the emergency.

Keywords: *the right to strike, collective labour dispute, Constituion, Constitutional Court, International Labour Organization*

Bevezetés

A sztrájkjog elhelyezése a munkajog és az alapjogok rendszerében egy eléggé vitatott kérdés. Az alapjogok legelterjedtebb felosztásának elve az azok kialakulása szerinti rendszerezés, ennek értelmében beszélhetünk első generációs, második generációs és harmadik generációs jogokról. A hagyományos felosztás szerint a sztrájkjog a második generációs gazdasági-szociális-kulturális jogok körébe tarto-

* DR. RÁCZ ZOLTÁN
egyetemi docens
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Munka- és Agrárjogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
racziroda@gmail.com

zik (egyres vélemények szerint politikai, gazdasági, szociális jogok megkülönböztetés helyett helyesebb lenne a szociális szférára kiható alapvető jogok fogalom bevezetése).¹ A jogi irodalomban felmerülő vélemények szerint a sztrájkjog tulajdonképpen az egyesülési és a gyülekezési jog körében nyer alkotmányos védelmet, míg más álláspontok szerint a véleménynyilvánítási jog legalább annyira előfeltétele a sztrájkjognak, mint a gyülekezési jog. Az organikus elmélet szerint a sztrájk a szakszervezetek rendelkezésére álló kollektív jog, mert a munkavállalók azért alakítanak szakszervezeteket, hogy a munkáltatók erőfölényét képesek legyenek ellensúlyozni és így a sztrájk e cél elérésének az elengedhetetlen eszköze. Az egyéni elmélet szerint a sztrájk az egyéni munkavállalót, nem pedig a kollektívát (szakszervezetet) megillető jog. Annak ellenére, hogy a munkavállalók együttesen, közösen lépnek fel, a sztrájkhoz való jog a munkavállalókat, mint individuumokat megillető jog. A sztrájkjog hasonlóságot mutat a gazdasági szabadságjogokhoz, miután az állam szerepe elsősorban negatív, ami azt jelenti, hogy itt az alapjogok gyakorlásának tiszteletben tartása kerül előtérbe, a pozitív kötelezettségek pedig másodlagosak ehhez képest, a sztrájkjog azonban nem valódi szabadságjog, mert eleve korlátozásokkal érvényesül, bizonyos helyzetekben teljes mértékben elvonható, célját tekintve is kötött, mert csak gazdasági és szociális érdekeket szolgálhat. A sztrájkjog fejlődése azt mutatja, hogy a klasszikus munkáltató-munkavállaló relációhoz kötött jogból egyre inkább állampolgári joggá alakul át. Más nézetek szerint a sztrájkjog (pontosabban a munkaharchoz való jog) levezethető a tradicionális, első generációs alapjogokból. A feleket megillető szabadságjogok elismerése és a szabályozásba történő beépítése olyan intézmények megjelenését hozta magával, amelyek a munkajogot a békés megoldások jogává tették² (idetartozik a koalíció joga, a kollektív megállapodások megkötéséhez való jog és a kollektív érdekkonfliktusok feloldását célzó vitamegoldási módszerek alkalmazásának lehetősége). Ennek oka, hogy a munkajog az idők változása folytán egyre inkább a magánjog kultúrájának megfelelően kezd felépülni, kialakítja saját intézményrendszerét és ebbe már kevésbé fér bele a munkaharchoz (sztrájkhoz) vezető konfliktusfeloldási módszer. Ugyanakkor ki kell emelnünk, hogy a munkaharc (sztrájk) jogát nem a károkozással való fenyegetettség, hanem a kollektív érdekérvényesítés szükségessége hozta létre. A munkaharc a szociális jogállam egyik szükséges velejárója, amelybe, illetve az ezzel okozott károkba azért kell belenyugodnunk, mert nem egyszer ez az utolsó esély a munka- és gazdasági, illetve szociális feltételeknek egy magasabb társadalmi és jogi szinten történő autonóm rendezésére.

1. Kollektív munkaügyi vita a szakszervezet és a munkáltatója között

A jelen tanulmány témájának aktualitását egy, a közelmúltban zajlott kollektív munkaügyi vita adja, amely álláspontunk szerint túlmutat egy konkrét eseten, és

¹ RÁCZ Zoltán: Sztrájkjog. In: *Emberi Jogi Enciklopédia*. Szerk.: Lamm Vanda. HVG-Orac, Budapest, 2018, 671.

² KISS György: *Alapjogok kollíziója a munkajogban*. Justis Bt., Pécs, 2010, 565.

abból általános következtetések is levonhatók, amely a cikk módszertanát is meghatározza.

A Kormány 2021. január 29. napján kihirdette a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendeletet, amely 2021. február 8. napjától kezdődően jelenleg is hatályos.

A szakszervezet sztrájkot kezdeményezett a munkáltatónál. Tekintettel arra, hogy a felek közötti egyeztetés nem vezetett eredményre, ezért a szakszervezet bírósági nem peres eljárást kezdeményezett a sztrájk jogszerűségének megállapítása iránt a munkáltatóval szemben a Fővárosi Törvényszéken. A Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiuma végzésével megállapította, hogy a szakszervezet által meghirdetett határozatlan idejű sztrájk jogszerű és megállapította a még elégséges szolgáltatás feltételeit.

A munkáltató által benyújtott fellebbezés folytán a Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta, amely végzés 2021. július 20. napján emelkedett jogerőre. A másodfokú határozatot a kérelmező 2021. július 26. napján vette át.

2. A kormány reakciója a jogerős ítéletre

2021. július 27. napjától lépett hatályba a 446/2021. (VII. 26.) Korm. rendelet (továbbiakban: Korm. r.), amelynek 1. §-a kimondta, hogy a sztrájkokról szóló 1989. évi VII. törvény (a továbbiakban: Sztrájkvtv.) 3. § (2) bekezdésében meghatározott szervezeteken túl honvédelmi és nemzetbiztonsági érdekből nincs helye sztrájkoknak a honvédelmi rendszerek és létesítmények ágazati kijelölő hatósága által a honvédelmi érdekből nemzeti létfontosságú rendszerelémmé kijelölt rendszerelemet üzemeltető légiforgalmi irányító szolgálat ellátásáért felelős szervezetnél.

A kormány ezen döntése gyakorlatilag végrehajthatatlanná tette a jogerős bírósági döntést, vagyis a végrehajtó hatalom szembehelyezkedett a bírói hatalom által hozott határozattal, mellyel sérült a hatalmi ágak megosztásának Alaptörvényben lefektetett elve.

3. Az alkotmányjogi panasz lényege

A szakszervezet a Korm.r. hatálybalépését követően alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz.

A szakszervezet az alkotmányjogi panaszban többek között kifejtette, hogy a Korm.r. sérti az Alaptörvény XVII. cikk (2) bekezdésében foglalt munkabeszüntetéshez (sztrájkhoz) való jogot, amely szerint „[t]örvényben meghatározottak szerint a munkavállalóknak, a munkaadóknak, valamint szervezeteiknek joguk van ahhoz, hogy egymással tárgyalást folytassanak, annak alapján kollektív szerződést kössenek, érdekeik védelmében együttesen fellépjenek, amely magában foglalja a munkavállalók munkabeszüntetéshez való jogát”.

Az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének megsértésére is hivatkozott, amelynek értelmében Magyarország független, demokratikus jogállam.

Végezetül a beadvány kifejtette, hogy az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdés szerinti elv, miszerint a magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapul, szintén sérült.

A Sztrájkvtv. 1. § (1) bekezdése értelmében: „A dolgozókat a gazdasági és szociális érdekeik biztosítására — az e törvényben meghatározott feltételek szerint — megilleti a sztrájk joga.” A Sztrájkvtv. 3. § (2) bekezdése pedig azt mondja ki, hogy: „Nincs helye sztrájknak az igazságszolgáltatási szerveknél, a Magyar Honvédségnél, a rendvédelmi, rendészeti szerveknél és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál. Az államigazgatási szerveknél a Kormány és az érintett szakszervezetek megállapodásában rögzített sajátos szabályok mellett gyakorolható a sztrájk joga, de a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál pénzügyi munkakört betöltő foglalkoztatottak nem jogosultak a sztrájkjog gyakorlására.”³ A Korm. r. ezt a jogszabályi előírást egészítette ki, a felsorolt személyi kört bővítette a légiforgalmi irányító szolgálat ellátásáért felelős szervezettel.

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés szerinti jogállamiság elve kapcsán elmondható, hogy a jogállamiság értelmezése kétirányú, egyrészt jelenti az állam-szervezet demokratikus és zavartalan működését, másrészt a szabadságjogok érvényesülését⁴. A jogállamiság elve nem kiegészítő, másodlagos szabály, nem pusztán deklaráció, hanem önálló alkotmányjogi norma, amelynek sérelme önmagában is megalapozza valamely jogszabály alkotmányellenességét. A panaszban megjelölt rendeleti rendelkezés sérti az Alaptörvényt, mert szabadságjogtól fosztja meg a jogalanyokat.

Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésben rögzített hatalommegosztás elve vonatkozásában rögzíthető, miszerint az Alkotmánybíróság 17/1994. (III. 29.) AB határozata értelmében a bírói túlhatalom kialakulásának veszélye csekély a kontinentális jogrendszerekben, főleg az olyan országokban, ahol elkülönült alkotmánybíráskodás is létezik. A bírói túlhatalom kialakulásánál jóval nagyobb a veszélye annak, hogy a bíróságok ítélkezési tevékenységébe beavatkoznak, emiatt az államnak meg kell akadályozni a bírói hatalom politikai függését.

A jelen esetben az eljáró bíróságok a tényállási részben ismertetett határozatokat hozták és a sztrájk jogszerűségének megállapításáról jogerősen döntöttek. Ezzel szemben a kormány a panasszal támadott rendeleti rendelkezéssel sztrájktilalmat határozott meg a légiforgalmi irányító szolgálat ellátásáért felelős szervezetnél. A végrehajtó hatalom tehát szembe helyezkedett a független bírói hatalom által meghozott jogerős döntéssel, ami sérti a hatalommegosztás elvét.

³ *A sztrájkjog összehasonlító jogi elemzése egyes európai államokban*. Szerk.: Szilágyi János Ede – Hrecska-Kovács Renáta. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2021, 104.

⁴ 36/1992. (VI. 10.) AB határozat.

4. Az ombudsmanhoz intézett kérelem legfontosabb megállapításai

Tekintettel arra, hogy a magyar alkotmányos szabályozás alapjaiban változtatta meg⁵ az alkotmányjogi panasz lényegét, és jelenleg csak egy szűk körnek van jogosultsága valamely jogszabályi rendelkezés nemzetközi jogba ütközésre hivatkozni, ezért a szakszervezet az alkotmányjogi panasz benyújtásával egyidejűleg kérelemmel fordult az ombudsmanhoz.

A szakszervezet álláspontja szerint a Korm. r. ellentétes az Alaptörvény Q cikk (2) és (3) bekezdésében foglaltakkal, miszerint „(2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. (3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”

Magyarország az 1999. évi C. törvénnyel fogadta el az Európai Szociális Kartát, amelynek 6. cikk 4. pontja ekként rendelkezik: „A béralku megkötésére irányuló tárgyalások folytatására való jog tényleges gyakorlásának biztosítására a Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják a dolgozók és a munkaadók jogát az érdekkonfliktusok esetén történő kollektív fellépésre, beleértve a sztrájkhoz való jogot is, azon kötelezettségek függvényében, amelyek a korábban életbe lépett kollektív szerződésekből eredhetnek.”

Az Európai Szociális Karta tehát generálisan biztosítja a munkavállalóknak a munkabeszüntetéshez (sztrájkhoz) való jogát, mindenféle korlátozástól mentesen. Ebből adódóan alaptörvény-ellenes a Korm. r. az Európai Szociális Karta 6. cikk 4. pontjába történő ütközés miatt, hiszen az Európai Szociális Kartának történő nem megfelelés ellentétes az Alaptörvény Q cikk (2) és (3) bekezdésében foglaltakkal.

Az ENSZ Nemzetközi Munkaügyi Szervezete (a továbbiakban: ILO) több nemzetközi egyezményt fogadott el, amelyeket Magyarország is ratifikált: az egyesülési szabadság és a szervezkedési jog védelméről szóló 87. sz., a szervezkedési jog és a kollektív tárgyalási jog elveinek alkalmazásáról szóló 98. sz., és a közszolgálatban foglalkoztatottak szervezkedési szabadságának védelméről és a foglalkoztatási feltételeik megállapításával kapcsolatos eljárásokról szóló 151. egyezménye. Ezek az egyezmények ugyan *expressis verbis* nem mondják ki a munkabeszüntetéshez (sztrájkhoz) való jogot, de az ILO gyakorlata elismeri azt.⁶

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 32. § (2) bekezdése értelmében nemzetközi szerződésbe ütközés esetén az Alkotmánybíróság eljárását az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, valamint az alapvető jogok biztosa indítványozhatja, a szakszervezet ezért fordult az alapvető jogok biztosához.

⁵ TÓTH Balázs Gergely: Az érintettség követelménye az alkotmányjogi panasz eljárásokban. *Fundamentum* 2015/4., 111.

⁶ Jeffrey VOGT – Janice BELLACE – Lance COMPA – KD EWING – Lord Hendy QC – Klaus LÖRCHER – Tonia NOVIDZ: *The right to strike in international law*. Hart Oxford, 2020, 191.

A szakszervezet azt kérte az ombudsmantól, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbtv.) 20. § (1) bekezdés alapján indítson és folytasson le vizsgálatot, majd az Alaptörvény 24. cikk (2) e) pontja és az Abtv. 24. § (2) bekezdés alapján terjesszen az Alkotmánybíróság elé határozott kérelmet tartalmazó, arra vonatkozó indítványt, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálja a 446/2021. (VII. 26.) Kormányrendelet alaptörvény-ellenességét. A szakszervezet mindezt az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése f) pontja alapján kérte, amely szerint az Alkotmánybíróság vizsgálhatja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését. A (3) bekezdés pedig kimondja, hogy az Alkotmánybíróság c) a (2) bekezdés f) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisítheti a nemzetközi szerződésbe ütköző jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést, illetve sarkalatos törvényben meghatározott jogkövetkezményt állapít meg.

A jelen tanulmány leadásának határidejéig (2022. április 15.) az alapvető jogok biztosa nem tájékoztatta a szakszervezetet arról, hogy a kérelem tekintetében milyen intézkedéseket tett.

5. Az Alkotmánybíróság határozata

Az Alkotmánybíróság határozatában kifejtette, miszerint az Alaptörvény a XVII. cikk (2) bekezdése szerinti jogok – a munkavállalók és munkaadók tárgyalás folytatásához való joga, jog a kollektív szerződés kötésére, az együttes fellépésre érdekeik védelmében, ideértve a munkabeszüntetéshez való jogot is – „törvényben meghatározottak szerint” gyakorolhatók. A Sztrájkvtv. vizsgálatánál az Alkotmánybíróság – értelmezve a XVII. cikk (2) bekezdését – utalva a 88/B/1999. AB határozatára (ABH 2006, 1188) arra a megállapításra jutott, hogy „a sztrájkjog egy sajátos, nem alanyi jogi természetű alapvető jog, amely nem áll alapjogi védelem alatt, ezért a szabályozása során a törvényhozó felhatalmazással rendelkezik a korlátozására is. Alaptörvényben foglalt jog lévén azonban a szabályozás nem korlátlan: a törvényhozó köteles biztosítani a sztrájkjog gyakorlásának feltételeit, a sztrájkjog gyakorlásából való kizárásnak csak valamely Alaptörvényben megfogalmazott jog, érték, cél védelme érdekében, azzal arányosan van helye.” {30/2012. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [24]} A határozat szerint nem alaptörvény-ellenes, hogy az államigazgatási szerveknél a sztrájk joga csak a Kormány és az érintett szakszervezetek megállapodásában rögzített sajátos szabályok mellett gyakorolható.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Korm. r. nem módosítja a Sztrájkvtv.-t, az veszélyhelyzeti rendelet.

A Korm. r. az Alkotmánybíróság értelmezésében a munkabeszüntetés jogától nem fosztja meg általánosságban az érintett dolgozókat, hanem ennek a jognak a gyakorlását tiltja a különleges jogrend időtartama alatt. A Korm. r. alaptörvény-ellenességének megítélésére ezért nem az általános szabályok [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése] irányadók, hanem a különleges jogrendre vonatkozó [54. cikk (1) bekezdése].

Az Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – a II. és a III. cikkben, valamint a XXVIII. cikk (2)–(6)

bekezdésében megállapított alapvető jogok kivételével – felfüggeszthető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható. Az Alaptörvény XVII. cikk (2) bekezdése nem szerepel az említett kivételek között. Vagyis a XVII. cikk (2) bekezdése szerinti jogok gyakorlása – ideértve a munkabeszüntetéshez való jog gyakorlását is – felfüggeszthető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható.

Az Alkotmánybíróság továbbá kimondta, miszerint az alapjog-korlátozás szükségessége tekintetében azt lehet megállapítani, hogy a sztrájk joga az Alaptörvény XVII. cikk (2) bekezdése szövege szerint eleve törvényi korlátok között foglalja magában a munkabeszüntetés jogát, a jognak a gyakorlása a törvényi korlátok között lehetséges. Ezeknek a korlátoknak általánosságban az egyik típusa a munkabeszüntetéssel érintett szolgáltatásra van tekintettel (pl. közszükségletet kielégítő alapvető szolgáltatásoknál), másik típusa az alanyi kört illetően tartalmazhat korlátozó szabályokat (pl. bizonyos állami alkalmazottaknál, akiknél törvény szabályozza a jogállásuk egyes elemeit, vagyis általában nem a munkaadó és munkavállaló közötti megállapodás kérdése a jogállásuk).

Munkabeszüntetésnél a Sztrájkvtv. szerinti „még elégséges szolgáltatás” biztosítása [4. § (2) bekezdése] nélkül a sztrájk jogellenes. A „még elégséges szolgáltatás szabálya” a sztrájkjog gyakorlását azoknál a munkáltatóknál korlátozza, amelyek működése a társadalom alapvető érdekében elengedhetetlen (pl. közforgalmú közlekedés, energiaszolgáltatás, távközlés). A még elégséges szolgáltatás megállapítására három megoldás áll rendelkezésre: a törvényi szabályozás, a megállapodás a felek között és ezek hiányában a bíróság megállapítása, amint az a jelen esetben is történt.⁷

Hogy a „még elégséges szolgáltatás” és a munkáltató rendeltetésszerű működésének a fenntartása, vagy valamely közfeladatnak a zavartalan ellátása, nem azonos fogalmak, az a munkabeszüntetés, mint az érdekérvényesítés eszköze jogintézményéből következik. A munkabeszüntetés a munkáltató rendeltetésszerű működésének a fenntartását akadályozza. Lehet olyan közfeladat, amelynek a zavartalan ellátásához erősebb érdek fűződik általánosságban, mint az érintett dolgozók munkabeszüntetéshez való joga gyakorlásához. A koronavírus-járvánnyal szembeni védekezés számos alapjog gyakorlásának a korlátozásával vagy gyakorlásának a felfüggesztésével járhat. Az Alaptörvény különleges jogrendi szabályai a veszélyhelyzet idejére a Kormányt hatalmazzák fel arra, hogy határozza meg azokat az intézkedéseket, amelyek a veszélyhelyzet leküzdéséhez, a normális működés helyreállításához szükségesek.

Elsődlegesen célszerűségi kérdés annak megítélése, hogy milyen intézkedések szükségesek a koronavírus-járvány leküzdéséhez. Az alkotmányossági vizsgálat során az Alkotmánybíróság a korlátozások célszerűségét nem vizsgálhatja, azt azonban igen, hogy az alapjogot korlátozó szabály igazolható-e a veszélyhelyzettel szembeni védekezés jegyében. Az Alkotmánybíróságnak a vizsgálat keretében meg

⁷ MÉLYPATAKI Gábor: A közszolgálati alkalmazottak sztrájkjogának jogi és egyéb korlátai. *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás* 2018/4., 108.

kell győződnie arról, hogy a támadott szabályozás alkalmas-e a különleges jogrend bevezetésére okot adó körülmények elhárítására, enyhítésére. Amennyiben az intézkedés alkalmassága nem igazolt, az alapjog gyakorlásának a felfüggesztése, illetve korlátozása nem felel meg az Alaptörvény 54. cikk (1) bekezdéséből és I. cikk (3) bekezdéséből levezethető követelményeknek.

A Korm. r. – a tárgyi hatálya körét illetően – közszükségletet kielégítő alapvető szolgáltatást – légiforgalmi irányító szolgálat ellátása – érint. Az alanyi kört illetően különleges jogállású személyekre vonatkozik, vagyis olyan dolgozókra, akik honvédelmi érdekből nemzeti létfontosságú rendszerelemmé kijelölt rendszerelemet üzemeltető légiforgalmi irányító szolgálat ellátásáért felelős szervezetenél dolgoznak.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem állapítható meg az indítványban foglaltak alapján az, hogy a Korm.r. 1. §-a nem alkalmas a különleges jogrend idején hozzájárulni a veszélyhelyzet leküzdéséhez. A Korm. r. célja biztosítani a légi forgalmi szolgálat teljes körű és folyamatos működését a jelenleg fennálló veszélyhelyzetben megszakítás nélkül, annak érdekében, hogy a szolgálat közreműködjek a járvány kezelése, annak következményei enyhítése és leküzdése céljából szükségessé váló intézkedések maradéktalan teljesítésében a nemzeti légiközlekedési alpinfrastruktúra, illetve szolgáltatás folyamatos és zavartalan ellátásán keresztül. Ennek a hiánya, a Sztrájkvtv. szerinti a „még elégséges szolgáltatás biztosítása” olyan kockázatot rejthet magában, amelyre figyelemmel nem sürgősen a munkabeszüntetéshez való jog gyakorlásának a veszélyhelyzet idejére megtiltása a Korm. r.-ben foglaltak szerint.

A hatalmi ágak megosztása kapcsán az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy noha az indítvány az Alaptörvény XVII. cikke (2) bekezdését, a B) cikk (1) bekezdését és a C) cikk (1) bekezdését hívja fel, az Alkotmánybíróság a B) cikk (1) bekezdése és a C) cikk (1) bekezdése sérelmét nem vizsgálhatta a jelen panaszfeljárásban, mert ezek a szabályok egyrészt a panaszban foglaltak szerinti összefüggést illetően nem Alaptörvényben biztosított jogot tartalmaznak, másrészt a B) cikk és a C) cikk sérelme a panasz szerint a munkabeszüntetéshez való jog gyakorlásával kapcsolatban tartalmaz felvetéseket. Az Alkotmánybíróság ezért a továbbiakban a XVII. cikk (2) bekezdésére vonatkozóan vizsgálódott. Érthetetlen számunkra ez az indokolás, hiszen egyrészt nem felel meg a formál-logikai szabályoknak, másrészt nem adott magyarázatot arra, miért ne lehetett volna vizsgálni a Korm.r. útján történő jogalkotás tényének a hatalommegosztás elvébe, ezáltal az Alaptörvénybe ütközését.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt elutasította.

6. A törvényhozó hatalom reakciója a kialakult helyzetre

Talán érzékelve a rendeleti kormányzás fonákságát, a Korm. r. hatálybalépését követő hat hónap elteltével az Országgyűlés elfogadta a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvényt módosító, az egyes energetikai és közlekedési tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXVI. törvényt.

Ez utóbbi törvény egy ún. omnibus act, a magyar köznyelvben salátatörvénynek nevezett jogszabály, hiszen jelen esetben egy körülbelül harminc jogszabályt módosító törvényről van szó. A jogalkotó ezen törvénnyel csempészte be a légi közlekedési ágazatba a még elégséges szolgáltatás feltételrendszerét. Az 1995. évi XCVII. törvény eredetileg nem tartalmazott „klasszikus” munkajogi szabályokat, a jelenleg hatályos Munka Törvénykönyve (Mt.) hatálybalépését követően került be a törvény szövegébe néhány individuális munkajogi előírás. Az 1995. évi XCVII. törvény szövege kollektív munkajogi rendelkezéseket egyáltalán nem tartalmazott. A mostani módosítással az 1995. évi XCVII. törvény megállapítja a még elégséges szolgáltatás feltételeit, valamint az általános sztrájk szabályokat is jelentősen kurtítja. Egyrészt a sztrájkot szervezők annak megkezdése előtt 5 nappal kötelesek írásban bejelenteni a munkáltató részére a sztrájkot. Másrészt a sztrájk időtartama (a figyelmeztető sztrájkon túl) legfeljebb három napig tarthat, de naponta legfeljebb hat óra időtartamban. Végezetül mintegy fenyegetőleg a módosítás azt a szabályt is tartalmazza, hogy ha a munkabeszüntetésben résztvevők akadályozzák vagy ellehetetlenítik a sztrájjal érintett szolgáltatás nyújtását, a munkáltató nem csupán a munkabeszüntetés szervezőivel és résztvevőivel szemben éhet kártérítési igénytel, hanem jogosult arra is, hogy a vele szemben harmadik fél által érvényesített kárigényeket rájuk továbbhárítsa.

Következtetések

A magyar sztrájkjog tartalmi változásait már előrevetítette a Sztrájkvt. 2010. évi CLXXVII. törvénnyel elfogadott módosítása.⁸ A módosítás lényege, hogy a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit törvény állapíthatja meg. Törvényi szabályozás hiányában a sztrájkot megelőző egyeztetés során kell a még elégséges szolgáltatás mértékéről megállapodni, megegyezés hiányában a munkaügyi bíróság állapítja meg a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit.⁹

A jelen tanulmányban elemzett kollektív munkaügyi vita és az ennek kapcsán született jogszabályok, valamint alkotmánybírói határozat azt tükrözik, hogy Magyarországon a sztrájkjog tovább szűkült. A kollektív munkaügyi vitában döntést hozó bíróságok a szakszervezet álláspontját fogadták el, de röviddel a döntés jogerőssé válása után a kormány rendeleti úton megfosztotta az adott ágazatban dolgozókat a sztrájkjogtól. Az Alkotmánybíróság arra hivatkozva, hogy veszélyhelyzetben a különleges jogrend alapján felfüggesztheti egyes alapjogok, így a sztrájkjog gyakorlását, nem minősítette alaptörvény-ellenesnek a Korm. r-t. A hatalommegosztás elvére való hivatkozás vizsgálatát tényleges indokolás nélkül mellőzte. Álláspontunk szerint jelen esetben megvalósult az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésében biztosított hatalommegosztás elvének sérelme. Ezen túlmenően a

⁸ BERKI Erzsébet: *Munkaügyi akciók 2010–2019. között Magyarországon.* <http://library.fes.de › pdf-files › bueros › budapest, 2022. április 14.>

⁹ Erről lásd részletesebben Rácz Zoltán: *A munkaküzdelem helye és szerepe a kollektív munkajog rendszerében.* *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica* Tomus XXXII. 2014, 466–467.

Korm. r. ellentétes az Alaptörvény Q) cikk (2) és (3) bekezdésében foglaltakkal, mert beleütközik a nemzetközi jogba. Az Európai Szociális Kartát elfogadó 1999. évi C. törvény 6. cikk 4. pontja biztosítja a sztrájkhoz való jogot. Ugyancsak ütközik a Korm.r. az ILO 87., 98. és 151. sz. egyezményeivel, illetve az ILO gyakorlatával.

A sztrájkjog szűkítését tükrözi az a tény is, hogy a törvényhozó hatalom egy ún. omnibus acte rejti a légi közlekedési ágazatban irányadó még elégséges szolgáltatás feltételeit, illetve korlátozza a Sztrájktv.-ben írt sztrájkjogot.

Felhasznált irodalom

- [1] RÁCZ Zoltán: Sztrájkjog. In: *Emberi Jogi Enciklopédia*. Szerk.: Lamm Vanda. HVG-Orac, Budapest, 2018.
- [2] KISS György: *Alapjogok kollíziója a munkajogban*. Justis Bt., Pécs, 2010.
- [3] *A sztrájkjog összehasonlító jogi elemzése egyes európai államokban*. Szerk.: Szilágyi János Ede – Hrecska-Kovács Renáta. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet Budapest, 2021.
- [4] TÓTH Balázs Gergely: Az érintettség követelménye az alkotmányjogi panasz eljárásokban. *Fundamentum* 2015/4., 111–120.
- [5] MÉLYPATAKI Gábor: A közszolgálati alkalmazottak sztrájkjogának jogi és egyéb korlátai. *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás* 2018/4., 96–113.
- [6] Jeffrey VOGT – Janice BELLACE – Lance COMPA – K. D. EWING – Lord HENDY Q. C. – Klaus LÖRCHER – Tonia NOVIDZ: *The right to strike in international law*. Hart Oxford 2020.
- [7] BERKI Erzsébet: *Munkaügyi akciók 2010–2019. között Magyarországon*. <http://library.fes.de> › pdf-files › bueros › budapest, 2022. április 14.
- [8] RÁCZ Zoltán: A munkaküzdelem helye és szerepe a kollektív munkajog rendszerében. *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Iuridica et Politica* Tomus XXXII. 2014, 461–470.